Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 6ης Σεπτεμβρίου 2012*

«Αιτήσεις αναιρέσεως — Προσφυγή ακυρώσεως — Απαράδεκτο της προσφυγής — Εκπροσώπηση ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης — Δικηγόρος — Ανεξαρτησία»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-422/11 P και C-423/11 P,

με αντικείμενο αιτήσεις αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ασκηθείσες στις 5 Αυγούστου 2011,

Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej, με έδρα τη Βαρσοβία (Πολωνία), εκπροσωπούμενος από τις D. DziedziC-Chojnacka και D. Pawłowska, radcowie prawni,

Δημοκρατία της Πολωνίας, εκπροσωπούμενη από τον M. Szpunar καθώς και από τις A. Kraińska και D. Lutostańska,

αναιρεσείοντες,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η:

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον G. Braun και την A. Stobiecka-Kuik, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο τμήματος, K. Schiemann (εισηγητή) και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak

γραμματέας: K. SztranC-Sławiczek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 4ης Ιουνίου 2012,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

Απόφαση

1 Με τις αιτήσεις αναιρέσεως, ο Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (πρόεδρος της υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών, στο εξής: PUKE) και η Δημοκρατία της Πολωνίας ζητούν την αναίρεση της διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 23ης Μαΐου 2011, T-226/10, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. II-2467, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή του PUKE για την ακύρωση της αποφάσεως C(2010) 1234 της Επιτροπής, της 3ης Μαρτίου 2010, η οποία εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία «πλαίσιο») (ΕΕ L 108, σ. 33).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

2 Κατά το άρθρο 19, πρώτο, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο έχει εφαρμογή στο Γενικό Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 53 του ίδιου Οργανισμού:

«Τα κράτη μέλη καθώς και τα θεσμικά όργανα της Ένωσης αντιπροσωπεύονται ενώπιον του Δικαστηρίου από εκπρόσωπο που διορίζεται για κάθε υπόθεση· ο εκπρόσωπος δύναται να επικουρείται από σύμβουλο ή δικηγόρο. [...]

[...]

Οι λοιποί διάδικοι εκπροσωπούνται από δικηγόρο.

Μόνον ο δικηγόρος που έχει δικαίωμα παραστάσεως ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους ή άλλου κράτους συμβαλλόμενου στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, δικαιούται να εκπροσωπεί ή να επικουρεί διάδικο ενώπιον του Δικαστηρίου.»

3 Η απόδοση του εν λόγω άρθρου 19 στην πολωνική γλώσσα αναφέρει αντί των όρων «ο δικηγόρος» τους όρους «ένας δικηγόρος ή νομικός σύμβουλος ["radca prawny"]».

4 Το άρθρο 113 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου ορίζει ότι:

«Το Γενικό Δικαστήριο μπορεί οποτεδήποτε, αυτεπαγγέλτως, αφού ακούσει τους διαδίκους, να αποφανθεί ως προς το απαράδεκτο για λόγους δημοσίας τάξεως ή να διαπιστώσει ότι η προσφυγή κατέστη άνευ αντικειμένου και ότι η δίκη πρέπει να καταργηθεί [...]».

Το πολωνικό δίκαιο

5 Το πολωνικό δίκαιο, εκτός από το επάγγελμα του δικηγόρου, αναγνωρίζει και το επάγγελμα του νομικού συμβούλου. Οι νομικοί σύμβουλοι δικαιούνται να ζητήσουν την εγγραφή τους στον δικηγορικό σύλλογο και, ως εκ τούτου, μπορούν νομίμως να εκπροσωπούν τους εντολείς ή εργοδότες τους ενώπιον των πολωνικών δικαστηρίων.

6 Ο επαγγελματικός σύλλογος των νομικών συμβούλων συστάθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 17, παράγραφος 1, του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Πολωνίας. Το επάγγελμα του νομικού συμβούλου διέπεται από τον νόμο περί νομικών συμβούλων της 6ης Ιουλίου 1982 και τα μέλη του

δεσμεύονται από τον κώδικα δεοντολογίας του νομικού συμβούλου (Kodeks Etyki Radcy Prawnego). Τα κείμενα αυτά περιλαμβάνουν πλήθος διατάξεων οι οποίες ρυθμίζουν ειδικώς τους κανόνες παροχής υπηρεσιών νομικής αρωγής από τους νομικούς συμβούλους, με σκοπό να διασφαλίσουν ότι οι νομικοί σύμβουλοι ασκούν το επάγγελμά τους με πλήρη ανεξαρτησία αδιαφόρως αν ενεργούν δυνάμει εργασιακής σχέσεως με τον διάδικο στον οποίο παρέχουν συμβουλές ή όχι.

7 Κατά το άρθρο 193, παράγραφος 1, του νόμου περί του δικαίου τηλεπικοινωνιών (Ustawa z dnia Prawo telekomunikacyjne) της 16ης Ιουλίου 2004 (*Dz. U* αριθ. 171, θέση 1 800), όπως έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο PUKE ασκεί τα καθήκοντά του μέσω της Urzędu Komunikacji Elektronicznej (υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών, στο εξής: UKE).

8 Κατά το άρθρο 25, παράγραφος 4, σημεία 1 και 2, του δημοσιοϋπαλληλικού νόμου (ustawa z dnia o służbie cywilnej) της 21ης Νοεμβρίου 2008 (*Dz. U* αριθ. 227, θέση 1 505), όπως έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, εναπόκειται στον γενικό διευθυντή της UKE, και όχι στον πρόεδρο αυτής, να διασφαλίζει τη λειτουργία και τη συνέχεια των εργασιών της εν λόγω υπηρεσίας, τις συνθήκες ασκήσεως της δραστηριότητάς της, καθώς και την οργάνωση των εργασιών της. Επίσης, ο γενικός διευθυντής της UKE, και όχι ο πρόεδρός της, είναι επιφορτισμένος με τη διαχείριση του προσωπικού και την υπογραφή των πράξεων που συναρτώνται με το εργασιακό δίκαιο όσον αφορά το προσωπικό της εν λόγω υπηρεσίας.

Η ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προσφυγή και η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη

9 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 14 Μαΐου 2010, ο PUKE άσκησε προσφυγή για την ακύρωση της αποφάσεως η οποία μνημονεύεται στη σκέψη 1 της παρούσας αποφάσεως.

10 Η προσφυγή ασκήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου από τις H. Gruszecka και D. Pawłowska, νομικούς συμβούλους («radcowie prawni»).

11 Στο πλαίσιο μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας, το Γενικό Δικαστήριο ζήτησε από τον PUKE να διευκρινίσει αν οι υπογράφουσες στο όνομά του το δικόγραφο της προσφυγής νομικές σύμβουλοι συνδέονταν με αυτόν, κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής, με εργασιακή σχέση.

12 Σε απάντηση του αιτήματος αυτού, ο PUKE διευκρίνισε ότι οι H. Gruszecka και D. Pawłowska συνδέονταν με εργασιακή σχέση με την UKE και όχι με τον PUKE. Επιπλέον, ο PUKE επισήμανε, πρώτον, ότι, κατά την πολωνική νομοθεσία, ο γενικός διευθυντής της UKE, και όχι ο πρόεδρός της, είναι επιφορτισμένος με τη σύναψη, τη διάρκεια και τη διατήρηση της εργασιακής σχέσεως των εν λόγω νομικών συμβούλων, δεύτερον, ότι οι νομικοί σύμβουλοι εμπίπτουν στην κατηγορία των ανεξάρτητων θέσεων που υπάγονται απευθείας στον γενικό διευθυντή της UKE και, τρίτον, ότι, κατ' εφαρμογή της πολωνικής νομοθεσίας περί νομικών συμβούλων, νομικός σύμβουλος ο οποίος ασκεί το επάγγελμά του στο πλαίσιο εργασιακής σχέσεως καταλαμβάνει ανεξάρτητη θέση άμεσα εξαρτώμενη από τον διευθυντή της οργανικής μονάδας.

13 Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε ως εκ τούτου το παραδεκτό της προσφυγής σύμφωνα με τις διατάξεις του Οργανισμού του Δικαστηρίου σχετικά με τις απαιτήσεις για την εκπροσώπηση των διαδίκων ενώπιόν του και αποφάνθηκε ως ακολούθως στις σκέψεις 16 έως 23 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως:

«16 Κατά πάγια νομολογία, [...] ειδικότερα από τη χρήση του όρου "εκπροσωπούνται" στο άρθρο 19, τρίτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, προκύπτει ότι για να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ένας "διάδικος", κατά την έννοια του άρθρου αυτού, πρέπει να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες τρίτου προσώπου το οποίο έχει δικαίωμα παραστάσεως ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους ή κράτους συμβαλλομένου στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό

Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) (βλ. διάταξη του Πρωτοδικείου της 19ης Νοεμβρίου 2009, T-94/07, EREF κατά Επιτροπής, [που δεν έχει δημοσιευθεί] στη Συλλογή, σκέψη 14 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

17 Η απαίτηση αυτή χρησιμοποιήσεως τρίτου ανταποκρίνεται στην αντίληψη περί του ρόλου του δικηγόρου ως συμβάλλοντος στην απονομή της δικαιοσύνης και καλουμένου να παράσχει, με κάθε ανεξαρτησία και χάριν του προέχοντος συμφέροντος αυτής, τη νομική προστασία που χρειάζεται ο πελάτης. Η αντίληψη αυτή ανταποκρίνεται στην κοινή στα κράτη μέλη νομική παράδοση και απαντά επίσης στην έννομη τάξη της Ένωσης, όπως προκύπτει, ακριβώς, από το άρθρο 19 του Οργανισμού του Δικαστηρίου (διάταξη της 19ης Νοεμβρίου 2009, EREF κατά Επιτροπής, [προπαρατεθείσα], σκέψη 15).

18 Εν προκειμένω, πρέπει εκ προοιμίου να επισημανθεί ότι η μνεία του προσφεύγοντος στις υποχρεώσεις ανεξαρτησίας που απορρέουν από τους επαγγελματικούς κανόνες τους διέποντες το επάγγελμα του νομικού συμβούλου δεν είναι ικανή καθαυτή να αποδείξει ότι οι H. Gruszecka και D. Pawłowska δικαιούνταν να τον εκπροσωπήσουν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, η έννοια της ανεξαρτησίας του δικηγόρου ορίζεται όχι μόνο με θετικό τρόπο, δηλαδή παραπέμποντας στους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας, αλλά και με αρνητικό τρόπο, δηλαδή διά της ελλείψεως εργασιακής σχέσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση [της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, C-550/07 P,] Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής, [Συλλογή 2010, σ. I-8301], σκέψεις 44 και 45, και διάταξη της 29ης Σεπτεμβρίου 2010, [C-74/10 P και C-75/10 P,] EREF κατά Επιτροπής, […], σκέψη 53).

19 Ακολούθως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο προσφεύγων αναγνωρίζει ότι οι H. Gruszecka και D. Pawłowska συνδέονται με την [UKE] με σχέση πάγιας αντιμισθίας. Επισημαίνει, συναφώς, ότι ο γενικός διευθυντής της [UKE] αποφασίζει σχετικά με "την πρόσληψη, τους όρους εργασίας και την καταγγελία της εργασιακής [τους] σχέσεως".

20 Τέλος, πάντοτε κατά την άποψη του προσφεύγοντος, η [UKE] έχει ως αποστολή να επικουρεί τον πρόεδρό της κατά την εκτέλεση των κατά νόμο ανατιθέμενων σε αυτόν καθηκόντων.

21 Ως εκ τούτου, ακόμη και αν υποτεθεί ότι μπορεί να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ του προέδρου της [UKE] και της [UKE] και ότι δεν υπάρχει τυπικώς σχέση πάγιας αντιμισθίας μεταξύ του προσφεύγοντος και των νομικών του συμβούλων, δεν αναιρείται η διαπίστωση ότι οι απαιτούμενες από τη νομολογία προϋποθέσεις, οι προεκτεθείσες στις σκέψεις 16 κι 17, δεν πληρούνται εν προκειμένω. Συγκεκριμένα, η ύπαρξη σχέσεως εξαρτήσεως στο πλαίσιο της [UKE] —ακόμη και αν πρόκειται μόνο έναντι του γενικού της διευθυντή—, δεδομένου ότι αποκλειστική λειτουργία της είναι η αρωγή του προσφεύγοντος, συνεπάγεται μικρότερο βαθμό ανεξαρτησίας σε σχέση με τον βαθμό ανεξαρτησίας του νομικού συμβούλου ή δικηγόρου που ασκεί τις δραστηριότητές του σε εξωτερικό δικηγορικό γραφείο έναντι του εντολέα του.

22 Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρείται από την επίκληση εκ μέρους του προσφεύγοντος της πολωνικής νομοθεσίας που ρυθμίζει το επάγγελμα του νομικού συμβούλου. Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 18 ανωτέρω, οι κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας δεν επαρκούν καθαυτοί για να αποδείξουν ότι πληρούται η προϋπόθεση της ανεξαρτησίας. Επιπλέον, κατά τη νομολογία, οι διατάξεις σχετικά με την εκπροσώπηση των μη προνομιούχων διαδίκων ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου πρέπει να ερμηνεύονται, κατά το δυνατόν, κατά τρόπο αυτοτελή, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το εθνικό δίκαιο (διάταξη της 19ης Νοεμβρίου 2009, EREF κατά Επιτροπής, [προπαρατεθείσα], σκέψη 16).

23 Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η σχέση πάγιας αντιμισθίας μεταξύ των H. Gruszecka και D. Pawłowska και της ΥΗΕ δεν συμβιβάζεται με την εκπροσώπηση του προσφεύγοντος ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.»

14 Βάσει των ανωτέρω σκέψεων, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το εισαγωγικό δικόγραφο, δεδομένου ότι υπογράφηκε αποκλειστικώς από τις H. Gruszecka και D. Pawłowska, δεν είχε κατατεθεί σύμφωνα με τα άρθρα 19, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, 21, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου καθώς και 43, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου και, ως εκ τούτου, απέρριψε την προσφυγή ως απαράδεκτη.

Τα αιτήματα των διαδίκων και η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία

15 Ο PUKE ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη και να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προς νέα εξέταση, και

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

16 Η Δημοκρατία της Πολωνίας ζητεί την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως.

17 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει τις αιτήσεις αναιρέσεως, και

— να καταδικάσει τους αναιρεσείοντες στα δικαστικά έξοδα.

18 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 8ης Δεκεμβρίου 2011 αποφασίσθηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-422/11 P και C-423/11 P προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

19 Με διατάξεις της 16ης Απριλίου 2012, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου απέρριψε τις αιτήσεις των Krajowa Izba Radców Prawnych (εθνικού επιμελητηρίου νομικών συμβούλων), Association européenne des juristes d'entreprise και Law Society of England and Wales, οι οποίες κατατέθηκαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, από τους δύο πρώτους, στις 29 Νοεμβρίου 2011 και, από την τελευταία, στις 2 Δεκεμβρίου 2011, και με τις οποίες ζητήθηκε να τους επιτραπεί να παρέμβουν υπέρ των αιτημάτων του PUKE και της Δημοκρατίας της Πολωνίας.

Επί των αιτήσεων αναιρέσεως

20 Δεδομένου ότι παρέλκει η εξέταση του παραδεκτού της αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε ο PUKE βάσει του άρθρου 19 του Οργανισμού του Δικαστηρίου καθώς το νομικό ζήτημα περί του παραδεκτού αποτελεί ακριβώς το αντικείμενο της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως, επισημαίνεται ότι ο PUKE προβάλλει πέντε λόγους αναιρέσεως προς στήριξη της αιτήσεώς του, εκ των οποίων ο πρώτος, ο δεύτερος, ο τέταρτος και ο πέμπτος συμπίπτουν με τα δύο σκέλη του πρώτου λόγου, καθώς και με τον δεύτερο και τρίτο λόγο, αντιστοίχως, που προβάλλει Δημοκρατία της Πολωνίας προς στήριξη της δικής της αιτήσεως αναιρέσεως.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως του PUKE και του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως της Δημοκρατίας της Πολωνίας, που αντλούνται από εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 19 του Οργανισμού του Δικαστηρίου

21 Οι αναιρεσείοντες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 19 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, στο μέτρο που έκρινε ότι η διάταξη αυτή επιτάσσει ο σύμβουλος ο οποίος εκπροσωπεί διάδικο ενώπιον των δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης να έχει έναντι του διαδίκου αυτού ορισμένο βαθμό ανεξαρτησίας περίσταση μη συντρέχουσα όσον αφορά τις νομικούς συμβούλους που άσκησαν την προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

22 Υποστηρίζουν, συναφώς, ότι οι δύο επίμαχες νομικές σύμβουλοι συνδέονται με εργασιακή σχέση με την UKE και όχι με τον PUKE. Περαιτέρω, εντός της UKE, εξαρτώνται από τον γενικό διευθυντή, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τη λειτουργία της υπηρεσίας αυτής και, ειδικότερα, για τη διαχείριση του προσωπικού. Εν πάση περιπτώσει, το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει την άσκηση του επαγγέλματος του νομικού συμβούλου εγγυάται την πλήρη ανεξαρτησία της νομικής τους εργασίας, ακόμη και έναντι του εργοδότη τους.

23 Υπενθυμίζεται, συναφώς, όπως ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 17 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι η αντίληψη του ρόλου του δικηγόρου στην έννομη τάξη της Ένωσης, ως απαντά στην κοινή νομική παράδοση των κρατών μελών και επί της οποίας ερείδεται το άρθρο 19 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, είναι αυτή του αρωγού της δικαιοσύνης, ο οποίος καλείται να παράσχει με πλήρη ανεξαρτησία και προς το υπέρτερο συμφέρον της τη νομική προστασία που χρειάζεται ο εντολέας (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 18ης Μαΐου 1982, 155/79, AM & S Europe κατά Επιτροπής, Συλλογή 1982, σ. 1575, σκέψη 24· Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 42, και διάταξη της 29ης Σεπτεμβρίου 2010, EREF κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 52).

24 Συνεπώς, η απαίτηση για ανεξαρτησία του δικηγόρου προϋποθέτει την απουσία κάθε είδους εργασιακής σχέσεως μεταξύ αυτού και του εντολέα του (βλ. διάταξη της 29ης Σεπτεμβρίου 2010, EREF κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 53 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Πράγματι, όπως ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 18 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, η έννοια της ανεξαρτησίας του δικηγόρου ορίζεται όχι μόνο με θετικό τρόπο, δηλαδή με παραπομπή στους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας, αλλά και με αρνητικό τρόπο, δηλαδή με την έλλειψη εργασιακής σχέσεως (απόφαση Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 45).

25 Το ίδιο σκεπτικό ισχύει ομοίως όταν, όπως στην περίπτωση των επίμαχων νομικών συμβούλων στην παρούσα διαφορά, οι δικηγόροι εργάζονται σε φορέα συνδεόμενο με τον διάδικο τον οποίο εκπροσωπούν. Πράγματι, η εργασιακή σχέση των νομικών συμβούλων με την UKE, καίτοι η υπηρεσία αυτή διακρίνεται τυπικώς από τον PUKE, δύναται να επηρεάσει την ανεξαρτησία τους, δεδομένου ότι τα συμφέροντα της UKE είναι σε γενικές γραμμές κοινά με τα συμφέροντα του PUKE. Συγκεκριμένα, υφίσταται ο κίνδυνος η επαγγελματική γνώμη των συμβούλων αυτών να επηρεαστεί, έστω εν μέρει, από το επαγγελματικό τους περιβάλλον.

26 Εξάλλου, για τους μνημονευόμενους στη σκέψη 24 της παρούσας αποφάσεως λόγους, τα επιχειρήματα των αναιρεσειόντων με τα οποία επιδιώκουν να αποδείξουν ότι δικηγόρος ο οποίος απασχολείται από τον εντολέα τον οποίο εκπροσωπεί χαίρει έναντι αυτού ανεξαρτησίας του αυτού βαθμού με την ανεξαρτησία της οποίας χαίρει δικηγόρος ο οποίος λειτουργεί ανεξαρτήτως δεν ασκούν επιρροή εν προκειμένω.

27 Τέλος, επιβάλλεται η απόρριψη της επιχειρηματολογίας της Δημοκρατίας της Πολωνίας όσον αφορά τις φερόμενες πρακτικές δυσκολίες που προϋποθέτει η αναγκαιότητα προσφυγής στις υπηρεσίες δικηγόρου. Δεν εκτίθενται σε πρόσθετα έξοδα μόνο δημόσιες αρχές όπως η UKE λόγω της υποχρεώσεως προσφυγής σε εξωτερικό δικηγόρο, αλλά και οι ιδιώτες. Εξάλλου, ουδόλως αποδείχτηκε

ότι τα προβλήματα τα συνδεόμενα με την πρόσβαση σε εμπιστευτικές πληροφορίες των δημοσίων αρχών ή με τις διατάξεις περί δημοσίων συμβάσεων αποτελούν σημαντικό εμπόδιο για την εκπροσώπηση των δημόσιων αρχών ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης.

28 Κατόπιν των σκέψεων αυτών, επιβάλλεται να απορριφθούν ως αβάσιμοι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλε ο PUKE και το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προέβαλε η Δημοκρατία της Πολωνίας προς στήριξη των αιτήσεών τους αναιρέσεως.

Επί του δεύτερου λόγου αναιρέσεως του PUKE και του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως της Δημοκρατίας της Πολωνίας, που αντλούνται από το ότι δεν έγιναν σεβαστές οι ιδιαιτερότητες και η ανεξαρτησία του επαγγέλματος του νομικού συμβούλου στην Πολωνία

29 Οι αναιρεσείοντες υποστηρίζουν ότι το άρθρο 19, τέταρτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου παραπέμπει στο εθνικό δίκαιο και ότι η ερμηνεία του Οργανισμού αυτού δεν μπορεί ως εκ τούτου να αγνοεί τις εθνικές νομοθεσίες, αντιθέτως προς όσα υπαινίσσεται το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 22 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως. Το εθνικό δίκαιο, και εν προκειμένω το πολωνικό δίκαιο, είναι εκείνο που ρυθμίζει το δικαίωμα των δικηγόρων να παρίστανται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και, συνακόλουθα, ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης.

30 Ο PUKE μνημονεύει τη νομολογία κατά την οποία, ελλείψει ειδικών σχετικών κανόνων της Ένωσης, κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να ρυθμίζει την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος στο έδαφός του και οι ισχύοντες για το επάγγελμα αυτό κανόνες μπορούν, ως εκ τούτου, να διαφέρουν ουσιωδώς από κράτος μέλος σε κράτος μέλος.

31 Οι αναιρεσείοντες επισημαίνουν συναφώς ότι οι διατάξεις του παράγωγου δικαίου της Ένωσης περί αναγνωρίσεως των επαγγελματικών προσόντων των δικηγόρων δεν διακρίνουν όσον αφορά το δικαίωμα των δικηγόρων να εκπροσωπούν τους εντολείς τους στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας αναλόγως του αν τους συνδέει ή μη εργασιακή σχέση με τον διάδικο για λογαριασμό του οποίου ενεργούν. Οι διατάξεις αυτές προβλέπουν αποκλειστικώς δυνατότητα των κρατών μελών να καθιερώσουν τέτοιου είδους διάκριση εφόσον το εθνικό τους δίκαιο απαγορεύει στους συνδεόμενους με εργασιακή σχέση δικηγόρους να εκπροσωπούν τον εργοδότη τους ενώπιον δικαστηρίων.

32 Όταν η εθνική νομοθεσία εγγυάται την ανεξαρτησία του δικηγόρου σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορεί να εκπροσωπεί τον εργοδότη του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η μη αναγνώριση δικαιώματος εκπροσωπήσεως διαδίκων ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης. Το δε πολωνικό νομικό και δεοντολογικό πλαίσιο ουδόλως διακρίνει μεταξύ των νομικών συμβούλων αναλόγως του αν τους συνδέει ή μη εργασιακή σχέση με τον διάδικο που εκπροσωπούν και διασφαλίζει επαρκώς την ανεξαρτησία τους. Η διάκριση στην οποία προβαίνει η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη έχει ως αποτέλεσμα, κατά τη Δημοκρατία της Πολωνίας, την εισαγωγή διακρίσεων εις βάρος μίας εκ των μορφών παροχής υπηρεσιών νομικού συμβούλου και εις βάρος των προσώπων που προσφεύγουν σε αυτούς τους συμβούλους.

33 Κατ' αρχάς, επιβάλλεται συναφώς η διαπίστωση ότι το άρθρο 19, τέταρτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, ορίζοντας ότι μόνο δικηγόρος που έχει δικαίωμα παραστάσεως ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους δικαιούται να εκπροσωπεί διάδικο ενώπιον του Δικαστηρίου, τάσσει αναγκαία προϋπόθεση η οποία πρέπει να πληρούται από κάθε δικηγόρο που ενεργεί στο όνομα διαδίκου, πλην κράτους μέλους ή θεσμικού οργάνου της Ένωσης, ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης. Δεν μπορεί, πάντως, να δοθεί η ερμηνεία ότι η προϋπόθεση αυτή συνιστά ικανή συνθήκη υπό την έννοια ότι κάθε δικηγόρος ο οποίος δικαιούται να παρίσταται ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους έχει αυτομάτως ικανότητα παραστάσεως ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης.

34 Καίτοι, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 23 της παρούσας αποφάσεως, η αντίληψη για τον ρόλο του δικηγόρου στην έννομη τάξη της Ένωσης απορρέει από την κοινή νομική παράδοση των κρατών μελών, η αντίληψη αυτή εντούτοις, στο πλαίσιο των διαφορών που υποβάλλονται ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης, εκφράζεται στην πράξη με αντικειμενικό τρόπο, κατ' ανάγκη ανεξάρτητο από τις εθνικές έννομες τάξεις.

35 Ως εκ τούτου, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο, στη σκέψη 22 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, έκρινε ότι οι διατάξεις σχετικά με την εκπροσώπηση των μη προνομιούχων διαδίκων ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται, κατά το δυνατόν, κατά τρόπο αυτοτελή, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το εθνικό δίκαιο.

36 Για τους αυτούς λόγους, το άρθρο 67, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, στο οποίο έκανε μνεία ο PUKE προκειμένου να προβάλει έλλειψη του σεβασμού των διαφόρων νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών, δεν ασκεί επιρροή στο πλαίσιο αυτό, δεδομένου ότι το άρθρο 19 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, καθόσον ενδιαφέρει εδώ, ρυθμίζει την εκπροσώπηση των διαδίκων όχι ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, αλλά ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης.

37 Συνεπώς, ο δεύτερος προβαλλόμενος από τον PUKE λόγος αναιρέσεως καθώς και το δεύτερο σκέλος του πρώτου προβαλλόμενου από τη Δημοκρατία της Πολωνίας λόγου προς στήριξη των αιτήσεών τους πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως του PUKE, ο οποίος αντλείται από παραβίαση της αρχής των κατ' ανάθεση αρμοδιοτήτων και της αρχής της επικουρικότητας

38 Ο PUKE προβάλλει παραβίαση της αρχής των κατ' ανάθεση αρμοδιοτήτων ως απορρέει από το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 1, ΣΕΕ. Υποστηρίζει ότι, περιορίζοντας την εφαρμογή του άρθρου 19, τρίτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου στους δικηγόρους οι οποίοι δεν λειτουργούν βάσει συμβάσεως εργασίας, το Γενικό Δικαστήριο σφετερίστηκε την αρμοδιότητα των κρατών μελών να καθορίζουν αν συγκεκριμένο πρόσωπο έχει την ιδιότητα του δικηγόρου και, ως εκ τούτου, παραβίασε την αρχή των κατ' ανάθεση αρμοδιοτήτων. Το δίκαιο της Ένωσης δεν μπορεί να έχει αντικείμενο τον καθορισμό των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται για την άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου.

39 Ο PUKE υποστηρίζει, επίσης, ότι η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη παραβιάζει την αρχή της επικουρικότητας καθώς δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα περί αδυναμίας επιτεύξεως του σκοπού της ανεξαρτησίας των δικηγόρων ή των νομικών συμβούλων σε εθνικό επίπεδο.

40 Συναφώς, αρκεί η υπόμνηση ότι οι παρούσες αιτήσεις αναιρέσεως αφορούν όχι την οργάνωση της ασκήσεως του επαγγέλματος του δικηγόρου στο έδαφος κράτους μέλους, αλλά την εκπροσώπηση των διαδίκων ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης, όπως προβλέπει ο Οργανισμός του Δικαστηρίου. Η ερμηνεία της έννοιας του δικηγόρου στο πλαίσιο του άρθρου 19 του οργανισμού αυτού ουδόλως επηρεάζει άλλωστε την εκπροσώπηση των διαδίκων ενώπιον των δικαστηρίων κράτους μέλους και δεν μπορεί, επομένως, να προσβάλει ούτε την αρχή των κατ' ανάθεση αρμοδιοτήτων ούτε την αρχή της επικουρικότητας.

41 Επομένως, επιβάλλεται να απορριφθεί ως αβάσιμος ο τρίτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλε ο PUKE προς στήριξη της αιτήσεώς του.

Επί του τέταρτου λόγου αναιρέσεως του PUKE και του δεύτερου λόγου αναιρέσεως της Δημοκρατίας της Πολωνίας, που αντλούνται από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας

42 Οι αναιρεσείοντες υποστηρίζουν ότι η ερμηνεία του άρθρου 19, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, κατά την οποία οι νομικοί σύμβουλοι που συνδέονται με διάδικο με σχέση εργασίας δεν μπορούν να τον εκπροσωπούν ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης, δεν δικαιολογείται από την αναγκαιότητα να προστατευθεί η απονομή της δικαιοσύνης εντός της Ένωσης ή ακόμη να διασφαλισθεί ότι οι διάδικοι λαμβάνουν υπηρεσίες παρεχόμενες από ανεξάρτητο νομικό σύμβουλο. Μια τέτοια ερμηνεία θα αποτελούσε, ως εκ τούτου, παραβίαση της προβλεπόμενης στο άρθρο 5, παράγραφος 4, ΣΕΕ αρχής της αναλογικότητας.

43 Υποστηρίζουν ότι υπάρχουν λιγότερο περιοριστικά ουσιαστικά και διαδικαστικά μέτρα, ικανά για την επίτευξη του αυτού σκοπού της ανεξαρτησίας του εκπροσώπου του διαδίκου στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης, χωρίς να απαιτείται να αποκλείεται στο σύνολό της η επαγγελματική κατηγορία των νομικών συμβούλων που ασκούν το επάγγελμά τους δυνάμει συμβάσεως εργασίας. Τέτοια μέτρα έχουν ισχύ στην Πολωνία δυνάμει διαφόρων νομοθετικών και δεοντολογικών διατάξεων οι οποίες ρυθμίζουν την άσκηση του επαγγέλματος των νομικών συμβούλων.

44 Διαπιστώνεται συναφώς ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν προκύπτει ότι τα ουσιαστικά και διαδικαστικά μέτρα στα οποία αναφέρονται οι αναιρεσείοντες είναι σε θέση να διασφαλίσουν την ανεξαρτησία του δικηγόρου στον ίδιο βαθμό με την απουσία κάθε εργασιακής σχέσεως μεταξύ αυτού και του εντολέα του.

45 Επομένως, ο τέταρτος προβαλλόμενος από τον PUKE λόγος, καθώς και ο δεύτερος προβαλλόμενος από τη Δημοκρατία της Πολωνίας λόγος προς στήριξη των αιτήσεών τους αναιρέσεως πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

Επί του πέμπτου λόγου αναιρέσεως του PUKE και του τρίτου λόγου αναιρέσεως της Δημοκρατίας της Πολωνίας, που αντλούνται από ελλιπή αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως

46 Οι αναιρεσείοντες υπενθυμίζουν ότι, κατά πάγια νομολογία, η αιτιολογία αποφάσεως πρέπει να εκθέτει κατά τρόπο σαφή και ακριβή τη συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου, δίνοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα στους μεν ενδιαφερόμενους να γνωρίσουν τους λόγους για τους οποίους ελήφθησαν τα σχετικά μέτρα, στο δε Δικαστήριο επαρκή στοιχεία για να ασκήσει τον δικαστικό έλεγχό του.

47 Εκτιμούν ότι, εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο δεν αναφέρθηκε επαρκώς στις επεξηγήσεις που προσέφερε ο PUKE όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ του ιδίου και των νομικών συμβούλων που τον εκπροσωπούσαν. Ομοίως, τα επιχειρήματα περί ανεξαρτησίας των νομικών συμβούλων αγνοήθηκαν στο σύνολό τους από το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 22 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως. Το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορούσε να εκδώσει ορθώς τη διάταξη αυτή χωρίς προηγουμένως να προβεί σε ενδελεχή ανάλυση των διατάξεων του εθνικού δικαίου που διέπουν την άσκηση του επαγγέλματος του νομικού συμβούλου.

48 Συναφώς πρέπει να υπομνησθεί ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως δεν επιβάλλει στο Γενικό Δικαστήριο τη δέσμευση να εκθέτει αιτιολογία ακολουθούσα αναλυτικά έναν προς έναν όλους τους λόγους που προβάλλουν οι διάδικοι και ότι η αιτιολογία μπορεί, ως εκ τούτου, να συνάγεται εμμέσως, υπό την προϋπόθεση ότι επιτρέπει στους μεν ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε τα επιχειρήματά τους, στο δε Δικαστήριο να διαθέτει επαρκή στοιχεία ώστε να ασκήσει τον έλεγχό του (απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2008, C-120/06 P και C-121/06 P, FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. I-6513, σκέψη 96 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

49 Όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε, στη σκέψη 22 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι οι διατάξεις που αφορούν την εκπροσώπηση των μη προνομιούχων διαδίκων ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται, κατά το δυνατόν, κατά τρόπο αυτοτελή, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το εθνικό δίκαιο. Το Γενικό Δικαστήριο δεν φέρει, επομένως, υποχρέωση να αναλύσει την ειδική μορφή εργασίας των νομικών συμβούλων στην Πολωνία ούτε τα διάφορα επίπεδα ανεξαρτησίας που διαθέτουν ούτε περαιτέρω τις διατάξεις του εθνικού δικαίου που διέπουν τις δραστηριότητές τους.

50 Κατά συνέπεια, ο πέμπτος προβαλλόμενος από τον PUKE λόγος, καθώς και ο τρίτος προβαλλόμενος από τη Δημοκρατία της Πολωνίας λόγος προς στήριξη των αιτήσεών τους αναιρέσεως πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

51 Δεδομένου ότι κανένας από τους λόγους αναιρέσεως τους οποίους προβάλλουν οι αναιρεσείοντες προς στήριξη των αιτήσεών τους αναιρέσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτός, οι αιτήσεις αυτές πρέπει να απορριφθούν.

Επί των δικαστικών εξόδων

52 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στη διαδικασία αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 118 του ίδιου Κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστούν οι αναιρεσείοντες στα δικαστικά έξοδα και αυτοί ηττήθηκαν, οι αναιρεσείοντες πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει τις αιτήσεις αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει τον Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej και τη Δημοκρατία της Πολωνίας στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)